

Голас Радзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ
З СУАЧЫННІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ

№ 28 (1035) Ліпень 1968 г.

Год выдання 13-ы

Цана 2 кап.

ТОЛЬКІ АДЗІН ЭПІЗОД

3 ліпеня—дзень
вызвалення Мінска

Набліжаўся ліпень 1944 года. Усё часцей і часцей жыхары Мінска і яго ваколіц з гарачай надзеяй глядзелі на ўсход, дзе па начах ужо былі відаць вогненныя бліскавіцы, прагна прыслухоўваліся да блізкага грому гармат. Чакалі сваіх...

У ліку першых на бліжніх падступах да Мінска аказалася і танкавая рота капітана Андрэя Круглова, узмоцненая артылерыйскай батарэяй і аўтаматчыкамі.

Быў ранні чэрвеньскі досвітак. Камандзір роты выйшаў на ўскрай лесу і паднёс да вачэй бінокль. Уперадзе, кіламетрах у трох, у свежай ранішняй смуге былі бачны стрэхі дамоў невялікага пасёлка, размешчанага непадалёк ад аўтастрады Мінск — Масква. Гітлераўцы, якія заселі там, прыкрывалі гэты важны напрамак да сталіцы Беларусі.

— Нам загадана знішчыць фашыстаў на гэтым рубяжы і ўтрымліваць яго да падыходу брыгады, — растлумачыў капітан баявую задачу сваім падначаленым.

Капітан ведаў, ды і на сабе адчуваў, што ўсе яны вельмі змарыліся. Толькі некалькі гадзін назад гэтай цяжкай ноччу яны правялі бой, разграміўшы на аўтастрадзе вялікую аўтакалоны праціўніка.

Вопытны баявы афіцэр і на гэты раз ужо удалы манеўр. З даных разведкі ён даведаўся, што фашысты яшчэ больш умацавалі ўсходнюю частку пасёлка. Там яны, зразумела, і чакалі нашага ўдару.

Круглоў жа вырашыў галоўнымі сіламі свайго атрада — танкамі з дэсантам аўтаматчыкаў абыйсці варожы вузел супраціўлення і ўдарыць па ім з тылу і флангаў. А тут, ля ўсходняй ускраіны, пакінуць для дзеяння толькі два тачкі і артбатарэю.

Воіны добра зразумелі задуму камандзіра. Як толькі капітан са сваімі машынамі рушыў у абход гітлераўцаў, танкі і артылерысты, якія засталіся, адкрылі такі масіраваны агонь па фашысцкаму апорнаму пункту, што там прынялі яго за пачатак наступлення рускіх і кінулі большасць сваіх сіл адбіваць мяркуюмую атаку.

У разгар бою Круглоў уварваўся на сваіх танках у населены пункт з заходняга боку. Нямогім гітлераўцам давялося выскочыць з «катла». Але камандзір атрада добра разумеў, што вораг не змірыцца са страйтай важнага для яго рубяжа і, напэўна, паспрабуе яго зноў адбіць.

— Мы павінны стаяць тут да канца, — сказаў капітан. — Да-

3 ліпеня 1944 года. Сцяг вызваленні над Мінскам.

Фота М. САВІНА.

чакаемся сваіх, а затым зноў наперад, на Мінск. Ён ужо блізка, сябры!

Камандзір правільна ацаніў абстаноўку. Над пасёлкам з'явіліся дванаццаць «онкерсаў» і скінулі бомбы. Усё навокал грывела, рушылася. Павебра напоўнілася дымам.

— Ідуць! Усім падрыхтавацца да бою! — перадалі дзорныя, паказваючы на ланцугі варажой пяхоты і разгорнуты баявы парадок танкаў.

Адкрылі агонь па ворагу ар-

тылерысты-знішчальнікі. Яны адразу ж падпалілі дзве варожыя машыны. Трапа білі па атакуючаму праціўніку і танкісты.

Вось ужо шэсць з дзесяці варожых машын зацягнуты густымі клубамі чорнага дыму. Не вытрымалі і астатнія чатыры танкі. Разварнуўшыся, яны пачалі паспешліва адыходзіць, а за імі і пяхота.

Наступіў рашучы момант бою. Капітан Круглоў перадаў з камандзірскага танка па ра-

дыё каманду танкістам: «Наперад!»

Над полем бою зноў з'явіліся фашысцкія бамбардзіроўшчыкі. Іх было зноў дванаццаць. Разварнуўшыся, яны адзім за другім пачалі пікіраваць на пазіцыі артылерыстаў і на танкі. Адначасова гітлераўцы пры падтрымцы сваіх танкаў зноў паказаліся з-за пералеска і пайшлі ў атаку.

Капітан Круглоў убачыў, што прама на яго рухаюцца машыны ворага з чорна-белы-

мі крыжамі. За імі відаць былі фігуры гітлераўцаў. Круглоў павёў свае машыны насустрэч варожым.

Імкліва набліжаючыся, танкі вялі неслабны агонь. Фашыстам удалося падбіць адну машыну, за ёй другую. Капітан аказаўся ў вельмі цяжкім і небяспечным становішчы, але яго машына неслася наперад. Раптам яго танк, быццам спатыкнуўшыся, уздрыгануўся ўсім корпусам. Варожы снарад прашыў борт паміж баявым аддзяленнем і аддзяленнем кіравання. Капітан паглядзеў на механіка-вадзіцеля. Жывы! Не пацярпелі і іншыя члены экіпажа. Танк прадаўжаў ісці наперад.

І вось новы ўдар. Другі снарад падпаліў машыну.

— Усім наверх! — скамандаваў капітан.

А гітлераўцы ўжо побач. Доўгі афіцэр у акуларах ідзе на капітана. Капітан Круглоў паспявае першым усадзіць у гітлераўца некалькі куль.

Але тут жа галаву Круглова апаліла нешта гарачае. Яркаячырвоныя кругі паплылі ў яго перад вачыма, і ён упаў.

— Таварыш капітан! Нашы, глядзіце, нашы! — пачуў Круглоў радасны, усхваляваны голас зараджаючага свайго танка.

З боку Маскоўскага шэсц на вялікіх хуткасцях ішлі чырвоначырвоныя машыны. Іх было многа. Але капітан страціў прытомнасць і гэтага ўжо не бачыў.

...Ачуняў Круглоў у шпіталі. Там ён праз дзень і даведаўся аб поўным разгроме гітлераўцаў пад Мінскам і вызваленні сталіцы Беларусі.

За мужнасць і адвагу, праяўленыя яго ротай, у якой былі рускія, беларусы, украінцы і сыны іншых савецкіх народаў, увесь асабовы састаў, у тым ліку і сам Круглоў, былі ўзнагароджаны баявымі ордэнамі і медалямі.

Гэта толькі адзін эпізод слаўнага наступлення Савецкай арміі ў гарачыя летнія дні 1944 года ў Беларусі. 3 ліпеня савецкія воіны ўзнялі Чырвоны сцяг над Домам урада БССР. Пасля вызвалення горада ў руінах яго яшчэ доўга ішла барацьба, але цяпер за аднаўленне сталіцы свабоднай рэспублікі. І тут, як і ў баі, пры братняй дапамозе рускіх, украінцаў і іншых народаў савецкай садружнасці воіны-будульнікі атрымалі перамогу. Сталіца Беларусі радуе цяпер і тых, хто жыве ў ёй, і тых, хто прыязджае да нас з добрымі намерамі і пацужцямі.

Мікола ПАРШЫН,
ваенны журналіст.

У ЦЭНТРЫ ЎВАГІ ЧАЛАВЕК

СЕСІЯ ВЯРХОўНАГА
САВЕТА СССР

Тры дні — з 25 па 27 чэрвеня 1968 года ў Маскве праходзіла чацвёртая сесія Вярхоўнага Савета СССР сёмага склікання.

Па дзелавому, з глыбокай зацікаўленасцю дэпутаты разліся, што трэба зрабіць, каб

узняць на яшчэ больш высокую ступень медыцынскае абслугоўванне насельніцтва.

Міністр аховы здароўя СССР акадэмік Б. Пятроўскі, які выступіў з дакладам, падкрэсліў, што ў нашай краіне паслядоўна ажыццяўляюцца сацыялістычныя прынцыпы аховы здароўя — бясплатнасць, агульнадаступнасць кваліфікаванай медыцынскай дапамогі, шырокая прафілактыка захворванняў.

І дакладчык, і дэпутаты, што выступілі ў спрэчках, намецілі шэраг важных праблем, на вырашэнне якіх павінна быць звернута ўвага медыцынскіх устаноў краіны. Вялікі рэзананс у савецкіх

людзей выклікаў і вынесены на абмеркаванне сесіі праект заканадаўства, накіраваны на ўзмацненне савецкай сям'і, лепшае выхаванне падрастаючага пакалення.

З дакладам аб праекце Асноў заканадаўства Саюза ССР і саюзных рэспублік аб шлюбе і сям'і выступіў старшыня Камісіі заканадаўчых меркаванняў Савета Саюза дэпутат М. Саломенцаў. Ён адзначыў, што задачы далейшага развіцця нашага грамадства па шляху да камунізма выстаўляюць павышаныя патрабаванні да фарміравання чалавека, яго маральных якасцей, ідэйнай загартоўкі, да ўзроўню адукацыі і культуры. У рэаліза-

цыі гэтых патрабаванняў важная роля належыць сям'і, бацькам. Ад таго, як складваюцца сямейныя адносіны, як у сям'і пастаўлена выхаванне дзяцей, у многім залежыць, наколькі падрыхтаваным да самастойнага жыцця, да выканання адказных абавязкаў перад грамадствам аказваецца малады чалавек.

Дакладчык сказаў, што новы законапраект быў выпрацаваны пры самым актыўным удзеле працоўных, на аснове творчага абмеркавання ў друку, у калектывах прадпрыемстваў, устаноў, калгасаў, саўгасаў, навучальных і навуковых устаноў краіны.

Дэпутаты разгледзелі таксама пытанне аб міжнародным становішчы і знешняй палітыцы Савецкага Саюза. З дакладам па гэтым пытанню выступіў міністр замежных спраў СССР дэпутат А. А. Грамыка.

Вярхоўны Савет аднагалосна прыняў пастанову, у якой поўнасьцю адобрыў знешнюю палітыку і практычныя дзеянні Савецкага ўрада ў галіне міжнародных адносін.

Вярхоўны Савет зацвердзіў Указы Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР і прыняў адпаведныя законы і пастановы.

промышленного производства и быстро распространяется на другие отрасли экономики.

Естественным и непеременимым следствием перехода средств производства в общественную собственность является широчайшее, самое непосредственное участие масс в управлении производством — через профсоюзы, Советы депутатов трудящихся, научно-технические общества и другие организации. Советские люди, кровно заинтересованные в процветании своего государства, работающие на себя и на общество в целом, стремятся к наилучшей организации производства, к достижению максимальных результатов при минимальных затратах труда, времени, средств.

Социалистическая собственность, плановое развитие экономики СССР принесли обильные плоды. Промышленное производство, например, выросло за полвека более чем в 70 раз. До революции на долю царской России приходилось примерно четыре процента мировой промышленной продукции, ны-

не же Советский Союз производит почти пятую часть промышленной продукции всего мира.

Следует при этом отметить преимущества, которые планомерное развитие общественного хозяйства предоставляет для рационального размещения производительных сил, быстрого освоения ранее отсталых, даже пустынных районов. Например, за годы Советской власти в районах восточнее Урала, некогда считавшихся окраинными и лишенными экономических перспектив, выработка электроэнергии, добыча нефти, газа, угля, производство машиностроения и химии выросли в сотни и в тысячи раз. В 1970 году, в конце текущей пятилетки, удельный вес этих районов в общесоюзной добыче угля достигнет 45 процентов, природного газа — 35, нефти — 16, производстве электроэнергии — 23 процентов.

По общему объему выпуска промышленной продукции СССР занимает ныне первое место в Европе и второе — в мире.

Непрерывно сокращается разрыв в уровнях промышленного производства Советского Союза и самой развитой в экономическом отношении капиталистической страны — США. В 1913 году объем промышленного производства Российской империи составлял лишь 12,5 процента американского, а сейчас — более 65 процентов.

Некоторые зарубежные экономисты, стремясь умалять достижения СССР в развитии экономики и культуры, пытаются доказать, что Россия, по примеру ряда других стран, достигла бы, мол, значительных успехов и без социалистической революции, без общественной собственности и планового хозяйства. Абсурдность таких утверждений очевидна. Возьмем один только пример: выплавку стали. Если бы советская металлургия развивалась американскими темпами, то у нас было бы выплавлено в прошлом году немногим более 17 миллионов тонн стали. В действительности же Советский Союз в 1967 году выплавил 102 миллиона тонн.

Устойчивые, высокие темпы индустриального прогресса, плановое управление экономической жизнью общества дали возможность снабдить миллионами тракторов, комбайнов и других современных машин, большим количеством минеральных удобрений социалистическое сельское хозяйство. За истекшие полвека оно почти утроило объем производства при значительном сокращении численности людей, занятых в этой отрасли экономики. В огромных масштабах ведется повсюду капитальное строительство, в частности построено и восстановлено более 40 тысяч крупных государственных промышленных предприятий.

Рост производительных сил страны на базе общественной собственности и плановой системы ведения хозяйства — решающая предпосылка постоянного повышения материального благосостояния и культурного уровня граждан. А в этом заключается смысл, главная цель всей деятельности Советского государства. По сравнению с 1913 годом реаль-

ные доходы в расчете на одного работающего выросли: у рабочих — почти в семь раз, у крестьян — более чем в девять. В СССР реально обеспечены основные социальные права человека: право на труд, на отдых, на образование, на материальное обеспечение в старости, в случае болезни и потери трудоспособности.

Декреты о национализации, принятые на заре существования Советского государства, государству рабочих и крестьян, ознаменовали возникновение новой, невиданной ранее экономической системы. Система, основанной не на отчуждении трудящихся от средств производства, не на эксплуатации человека человеком, а на товарищеском сотрудничестве и взаимопомощи всех участников производства — полноправных хозяев национального богатства. Исторический опыт подтвердил жизнеспособность и прогрессивность этой системы. Ей принадлежит будущее.

Г. ЭМДИН.
(АПН).

ГОРАД НА ДНЯПРЫ

Магілёў сёння.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

Там, дзе ў сьві Дняпро ўпадае невялікая, але бурлівая Дубровенка, раскінуўся Магілёў. Калі параўнаць горад з кнігай, то можна сказаць, што старонкі сучаснага Магілёва, за плячыма якога сем стагоддзяў, найбольш яркія, уражлівыя. У іх адчуваецца размахысты почырк сучаснасці. Узняліся дзанацаціпавярховы будынак гасцініцы, новыя жылыя кварталы, прасторныя магазіны, з'явіліся дзіцячыя і спартыўныя пляцоўкі. І ўсюды будоўля, будоўля, будоўля...

А калі заглянуць па той бок Дняпра? Ну, скажам, хоць бы ў раён Лупалава. Нават калі вы бівалі тут некалькі гадоў назад, усё роўна не пазнаеце яго. Тут вырас новы архітэктурны ансамбль пляці і дзевяціпавярховы будынак. Яны ўзвышаюцца над старымі драўлянымі будынкамі, радуюць лёгкасцю ліній, светлымі тэнамі.

А ніжэй па Дняпры раскінулася велізарная будаўнічая пляцоўка. Тут уздымаюцца карпусы будучага гіганта — буйнейшага ў Еўропе камбіната сінтэтычнага валакна. Уздзень і ўначы не слыняюцца работы на будоўлі. У павуцінні металічных канструкцый, як эквілібрысты, пад купалам блакітнага неба бяспрашныя верхалазы. Вось адзін з іх застыў. І вакол яго арэалам успыхваюць залатыя пырскі электра-зваркі. На такой вышыні цяжка вызначыць узрост на-

лавека. Колькі яму, сорок ці дваццаць?.. Можна, іменна ён быў байцом батальёна народнага апалчэння, якім камандаваў капітан міліцыі Канстанцін Уладзіміраў у незабыўным 1941-м? Калі ў гады вайны ён знаходзіўся тут, то, напэўна, быў удзельнікам гераічнай абароны Магілёва. Воінам 172-й стралковай дывізіі, якія абаранялі Магілёў, дапамагала ўсё насельніцтва горада. Жанчыны, дзеці, старыя капалі супрацьтанкавыя равы, дапамагалі ўзводзіць абаронныя збудаванні. А дзесяць тысяч магіляўчан са зброяй у руках змагаліся за свой горад.

Прайдзіце па горадзе, і ён раскрыве перад вамі хвалюючыя старонкі свайго гераічнага гісторыі. Вось мемарыяльная дошка на будынку былой хлебапяркарні. На ёй прозвішчы замучаных фашыстамі патрыётаў, якія здзяйснялі смелыя дыверсіі супраць акупантаў. Навечна захаваная ў памяці народнай імёны падпольшчыкаў-чыгуначнікаў, якія перашкаджалі фашыстам забяспечваць фронт. Магіляўчане раскажуць вам хвалюючыя гісторыі аб юнай партызанцы Тані Карпінскай. Імёны герояў жывуць у назвах вуліц, плошчаў горада. Адна з іх носіць імя Лёні Лорчанкі — падпольшчыка, а затым партызана. Каб не трапіць у рукі ворага, ён падарваўся на гранаце, знішчыўшы пры гэтым яшчэ некалькі гітлераўцаў. Лёню Лорчанку пас-

мяротна прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Вайна смерчам пранеслася над Магілёвам. Ператварыла яго ў руіны і папалішчы. Страты, нанесеныя гораду, складаюць суму ў паўмільярд рублёў.

З такой жа ўпартасцю, з якой магіляўчане змагаліся за свой родны горад у 1941 годзе, яны пасля вайны ўзляліся за яго аднаўленне. Сёння прадукцыя індустрыяльнага Магілёва ідзе ва ўсе канцы Савецкага Саюза, у зарубешныя краіны. Шырока вядомыя яго шоўк, цэлафан, швейныя вырабы, электраматары, ліфты, скраперы, аўтацягачы, пад'ёмныя краны. На дарогах краіны імчацца МаАЗы — аўтамабілі Магілёўскага аўтазавада імя Кірава, Магілёўскі металургічны завод імя Мяснікова першым у краіне ажыццявіў ліццё труб паўбесперапынным спосабам.

«Цесныя крывыя вулічкі, на якіх ледзь цягнуцца так званая конка, драўляныя тратуары...» — так апісвае дарэвалюцыйны Магілёў у кнізе «Уся ўлада Саветам» М. Бонч-Бруевіч. За гады Савецкай улады Магілёў непазнавальна змяніўся. Гэта белакаменны шматпавярховы горад, звязаны з буйнейшымі цэнтрамі краіны сеткай чыгуначных і шасейных дарог, лаветранымі і воднымі трасамі. Светлае і велічнае сёння Магілёва, яшчэ больш грандыёзным і прыгожым будзе яго заўтра.

М. ЦІМОШАК.

СЕГОДНЯ В НОМЕРЕ

ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ ПО-БЕЛОРУССКИ

Военный журналист Н. Паршин посвящает статью «ТОЛЬКІ АДЗІН ЭПІЗОД» (1 стр.) дню освобождения Минска — 3 июля. Мужественно сражалась на подступах к Минску танковая рота капитана Андрея Круглова. Она сдерживала натиск врага до тех пор, пока не подошли основные части Советской Армии. После освобождения города в развалинах его еще долго шла борьба, но теперь — за восстановление столицы свободной республики. При братской помощи русских, украинцев и других народов воины-строители одержали победу. Столица Белоруссии радуется теперь и тех, кто живет в ней, и тех, кто приезжает к нам с добрыми чувствами и намерениями.

Там, где в седой Днепр впадает небольшая, но бурная Дубровенка, раскинулся город Могилев. «Тесные кривые улочки, по которым еле тянется так называемая конка, деревянные тротуары...» Таким был дореволюционный Могилев. За годы Советской власти Могилев неузнаваемо изменился. Это белакаменный многоэтажный город, связанный с крупнейшими центрами страны сетью железных дорог, воздушными и водными трассами. Светлое и величественное сегодня Могилева, еще более грандиозным и прекрасным будет его завтра («ГОРАД НА ДНЯПРЫ», 3 стр.).

Оживленно и многолюдно в здании Минского аэропорта. Ежедневно серебристые птицы-лайнеры доставляют сюда пассажиров из разных уголков нашей Родины и из-за рубежа. На этот раз ожидается самолет, на борту которого находится группа туристов-соотечественников из далекой Канады. Это члены Федерации русских канадцев, друзья и читатели прогрессивной газеты «Вестник». О встрече наших гостей-соотечественников с родной землей рассказывает репортаж «ЛЮДЗІ З АДКРЫТАЙ ДУШОЙ» (4 стр.).

Осенью прошлого года в газете «Советская Белоруссия» было опубликовано письмо из Польши «Они были такими». В нем директор Государственного музея в Майданеке Э. Гринь сообщал, что бывшая узница лагеря смерти, ныне инженер-экономист полька Гелена Курцышова, составила в фашистском застенке список 70 узников — советских ребят, сделала портретные зарисовки с некоторых из них и тайно передала их лагеря. Как сложилась дальнейшая судьба этих детей? Где они? Об этом говорится в статье А. Литвина «ВЫЗВАЛЕНІЯ З ПЕКЛА» (4—5 стр.).

В Венеции проходит традиционная международная выставка современного изобразительного искусства XXXIV «Биенале ди Венеция». Корреспондент АПН Надежда Железнова обратилась к Генеральному комиссару Советского павильона искусствоведа Эрику Дарскому с вопросом, кто из мастеров изобразительного искусства представляет Советский Союз? Около ста работ советских художников и скульпторов представлено на выставке в Венеции, среди них — полотна белорусского художника Михаила Савицкого. Его творчество вызывает большой интерес у посетителей выставки «САВЕЦКІЯ СЦЯГІ НАД ВЕНЕЦЫЯЙ» (5 стр.).

Пламенное, задушевное слово Т. Шевченко давно стало родным в Белоруссии, а переводы белорусских авторов появились на Украине еще в начале века. Но только после Великой Октябрьской революции, когда украинцы и белорусы получили возможность свободно печататься на родном языке, наступило время расцвета национальных культур, усилились их взаимосвязи. «АДНО У ІХ ШЧАСЦЕ І АДНА ЛЮБОЎ» (6 стр.) — этой строчкой из стихотворения А. Зарыцкого названа статья об украинских и белорусских литературных связях.

В словацком журнале «Свет социализма» есть рубрика: «Необычные происшествия в жизни наших современников». В очерках, которые печатаются под этой рубрикой, рассказывается про мужество и отвагу, смелость и находчивость, взаимопомощь и самопожертвование людей стран социализма, где основным законом является: «Человек человеку — друг, товарищ и брат». Один из этих очерков посвящается подвигу белорусского машиниста Владимира Яцкевича и его помощника Валерия Семенова («ДРЭВЫ ПАМІРАЮЦЬ СТОЯЧЫ», 8 стр.).

ЛЮДЗІ З АДКРЫТЫМ СЭРЦАМ

Ажыўлена і мнагалюдна ў памяшканні аэрапорта. Штодзень серабрыстыя лтушкі-лайнеры дастаўляюць сюды пасажыраў з розных куткоў нашай Радзімы. Гасцінна сустракаюць тут і шматлікіх гасцей, што прыбываюць да нас з-за рубяжа. Камфартабельныя аўтобусы «Інтурыста» бяспрума спыняюцца ля расчыненых дзвярэй аэравакзала.

На гэты раз чакаеца самалет, які робіць рэйс Ленінград — Мінск. Стрэлка гадзінніка набліжаецца да пяці. Група супрацоўнікаў Беларускага таварыства па культурных сувязях з суайчынікамі за рубяжом і Мінскага аддзялення «Інтурыста» уважліва ўглядаецца ў празрысты блакіт неба, чакаючы прыбыцця самалета, на борце якога знаходзіцца група турыстаў-суайчынікаў з далёкай Канады — членаў Федэрацыі рускіх канадцаў, сяброў і чытачоў прагрэсіўнай газеты «Вестник».

І вось яна, сустрэча нашых гасцей суайчынікаў не толькі з намі, сустракаючымі іх, а з роднай зямлёй, зямлёй сваёй бацькоў, зямлёй свайго дзяцінства.

Кіраўнік групы — Мікалай Спяпанавіч Саломка — высокі паважны мужчына — знаёміць нас з землякамі. Сярод іх Фрэдрык Кавальчук, Надзея Ясечка, Марыя Міскевіч, Пётр Крайдзіч, Іосіф Пачко, Якаў Карунец, Максім Малейка, Антаніна Золтнік, Фёдар Сіневіч і іншыя — усяго дваццаць сем чалавек.

Першым маім субяседнікам аказаўся Фрэдрык Кавальчук. Я даведалася, што ён пакінуў Беларусь тады, калі яму было і дваццаці, а цяпер яму больш сямідзесяці. На шляху ад аэрапорта да гасцініцы «Мінск», углядаючыся ў ансамбль будынкаў горада, ён гаворыць:

— Рознае раскаваюць нам у Канадзе аб нашай Радзіме. Аб тым, што тут дрэнна, што іншаземцам наогул нічога не пакажуць. А мне не верылася, вось я і прыехаў. У Мінску я ўпершыню.

— Я была ў вялікіх гарадах Канады — Ванкуверы, Таронта і іншых. — дадае Надзея Ясечка, якая сядзіць побач, — і бачу, што Мінск не горш тых гарадоў, нават чысцейшы і прыгажэйшы.

Уважліва слухалі гасці тлумачэнні гіда ў час экскурсіі па горадзе аб выдатнаснях сталіцы. Яны пабывалі ў доміку-музеі І з'ездзі РСДРП, ля помніка Ул. І. Леніну на плошчы, якая носіць яго імя, захапляліся архітэктурнымі ансамблямі мікра-раёнаў сталіцы, пакланіліся свяшчэннаму агню, запаленаму ля падножжа помніка загінуўшым воінам-вызваліцелям.

Суровае дыханне перажытай савецкім народам вайны нашы гасці асабліва адчулі ў час экскурсіі па музеі Вялікай Айчыннай вайны.

— З болей разглядалі мы фатаграфіі горада, спаленага і разбуранага фашыстамі, — сказаў Пётр Крайдзіч. — І цяпер, калі мы ўласнымі вачыма ўбачылі новы пасляваенны Мінск з шырокімі праспектамі і вуліцамі, добрымі дамамі, палацамі культуры і паркамі, музеямі і вялікімі заводамі, мы схіляем галовы перад мужна-

сцю і подзвігам савецкіх людзей. Колькі сілы спатрэбілася народу, каб адрадыць з руін і папалішчаў горад-прыгажун.

— Так, сапраўды, савецкія людзі любяць сваю зямлю і робяць усё для таго, каб лепш жыў кожны савецкі чалавек, — дадала Марыя Міскевіч.

Вялікае ўражанне зрабілі на нашых суайчынікаў дакументальныя фільмы, паказаныя ім у час прыёму ў Беларускаму таварыстве — аб абаронцах Брэсцкай крэпасці і барацьбе беларускага народа з ворагам ў 1941—1945 гадах.

— Яны прымусілі нас плакаць і радавацца, — гаворылі землякі. — Нам вельмі балюча было бачыць, якія незлічоныя беды прынесла вайна савецкаму народу, колькі дзяцей асіраціла, колькі маладых людзей пакалечыла, колькі адабрала жыццёў. І мы рады, што вы здолелі за такі кароткі тэрмін не толькі залячыць раны вайны, але і аднавіць зямлю. Ця-

пер мы з'яўляемся сведкамі гэтага цуда.

— Будучы ў Ленінградзе, а цяпер у Мінску, я бачу выдатны рытм жыцця, — сказаў на прыёме Пракоп Чарняўскі. — Столькі будуюць! Але самае цудоўнае — гэта савецкія людзі. Яны такія жыццярадасныя, ветлівыя, гасцінныя, міралюбівыя, людзі з адкрытай душой. Калі я ехаў на Радзіму, у мяне тут нікога не было, а цяпер столькі я набыў сяброў! Дні, праведзеныя на Радзіме, застаюцца для мяне святам на ўсё жыццё. І аб гэтым я буду гаварыць усюды.

Доўга працягвалася гутарка ў Беларускаму таварыстве. Землякі раскавалі аб сваім жыцці за граніцай, аб уражаннях першых дзён на Радзіме.

Кіраўнік групы Мікалай Саломка сказаў:

— Кіраўніцтва Федэрацыі рускіх канадцаў і рэдакцыя газеты «Вестник» прасілі перадаць вам і ўсяму савецкаму народу вялікае прывітанне і самыя найлепшыя пажаданні. Трыццаць-пяцьдзесят гадоў назад пакінулі мы родную зямлю ў пошуках на чужыне лепшай долі. Цяжка сказаць, ці ўсё гэтага дабіліся, а вось перажыць давалася рознае, было, як гавораць, голадна і холадна, проста цяжка аб гэтым успамінаць. Жаданне наведаць Радзіму кожнаму з нас не давала спакою. Цяпер мы на Радзіме. Многіх чакае сустрэча з роднымі і блізкімі пасля доўгай разлукай, пасля заканчэння паездкі па туры. Мы ўдзячны Савецкаму ўраду за тое, што

нам прадастаўлена гэта магчымасць.

Піянерскі лагер «Сасновы бор», размешчаны ў маляўнічым кутку пад Мінскам, сустраў гасцей кветкамі, музыкай, задорнымі піянерскімі песнямі.

Госці пабывалі ў доміках, дзе жывуць піянеры, адзначылі выдатны парадак, чысціню і ўтульнасць у іх. Яны прысутнічалі на занятках у плавальным басейне, «хварэлі» на спартыўнай пляцоўцы. Затым, у гонар гасцей піянеры далі вялікі канцэрт мастацкай самадзейнасці. Праводзячы гасцей, рэбяты падарылі ім букеты палювак кветак.

— Такіх клонатаў аб дзецях, якія мы ўбачылі ў вашай краіне, у нас няма, — сказала Марыя Міскевіч. — Не можам пахваліцца выхаваннем моладзі ў Канадзе. Адгэтуль і вялікая злачынасць сярод падлеткаў. Я ўпэўнена, вашы дзеці ніколі не зробіць людзям зла.

У кнізе ганаровых гасцей піянерскага лагера «Сасновы бор» нашы землякі пакінулі такі запіс: «У нас няма слоў, каб выказаць усю ўдзячнасць за цёплы прыём. Мы ў захапленні ад выхавання моладзі ў вашай краіне».

Развітваючыся з Мінскам, гасці жадалі савецкаму народу шчасця і міру, абяцалі расказаць сваім суайчынікам у Канадзе ўсё, што яны ўбачылі на сваёй Радзіме.

С. КУЗЬМІЧЭНКА.

На здымках: турысты-землякі з Канады знаёмяцца з Мінскам і яго ваналіцамі.

ВЫЗВАЛЕННЫЯ З ШЕКЛА

Былыя вязні фашысцкага лагера смерці ў Майданеку: В. БУЛАХАУ — старшы тэхнолаг цэха станкабудуўнічага завода імя Камінтэрна, Я. СІВАКОУ — лабарант Віцебскага электратэхнічнага тэхнікума сувязі, Н. ФЭДАРАУ — настаўнік Мехаўскай школы Гарадоцкага раёна, А. КАНАПЕЛЬКА — рабочы з Віцебска, Н. КЛЮЕУ — рабочы саўгаса «Межанскі» Гарадоцкага раёна.

Восенню мінулага года ў газеце «Советская Белоруссия» было апублікавана пісьмо з Польшчы пад загалоўкам «Яны былі такімі». У ім дырэктар Дзяржаўнага музея ў Майданеку Э. Грынь паведаміў, што былы вязень лагера смерці інжынер-архітэктар полька Гелена Курцышова склала ў фашысцкіх засценках спісы сямідзесяці палонных савецкіх рэбят, зрабіла партрэтныя замалёўкі некаторых з іх, а затым тайна перадала з лагера. Спісы і замалёўкі захаваліся. Але які далейшы лёс дзяцей? Дзе яны? Ці жывыя? Аб гэтым ніхто нічога не ведаў.

Апублікаваўшы такое пісьмо і змясціўшы на старонках газеты партрэты, намалёваныя ў канцлагеры, рэдакцыя ў хуткім часе атрымала некалькі пісьмаў ад тых, чый лёс ацікавіў польскіх сяброў. 7 студзеня 1968 года ў невялікай карэспандэнцы пад рубрыкай «Пошукі працягваюцца» паведамлялася, што з 70 юных вязняў Майданека ўда-

лося адшукаць каля дваццаці чалавек. Прайшло яшчэ амаль паўгода няспынных пошукаў, у якіх прынялі актыўны ўдзел журналісты рэдакцыі, мінчанка Н. Цвяткова, былая вязніца Асвенціма і намеснік старшыні Брэсцкага абласнога аддзялення Таварыства савецка-польскай дружбы Н. Шаўчук.

Сёння ёсць магчымасць паведаміць аб лёсе 58 былых вязняў Майданека, адарваных у гады вайны ад родных і блізкіх. Больш таго, атрыманыя пісьмы, сустрэчы з многімі людзьмі ў гарадах і вёсках дазваляюць расказаць аб страшнай трагедыі, якая адбылася на спаленай і палітай крывёю беларускай зямлі летам 1943 года.

У лютым 1943 года савецкія войскі завяршылі разгром буйной групойкі фашысцкіх полчышчаў ля сцен Стаўкіграда. Савецкая Армія, як пісаў вядомы прагрэсіўны дзеяч Хьюлет Джонсан, ссекла «галоўны ствол фашысцкага дрэва». Пад націскам нашых войск гітлераўская ва-

енная машына адкатвалася на захад. А на тэрыторыі, часова захопленай ненавісным ворагам, усё мацней і ярчэй разгаралася полымя партызанскай барацьбы.

Прадбачачы непазбежнасць свайго адступлення праз вялікую партызанскую зону Смаленшчыны, Беларусі і Украіны, гітлераўскае камандаванне кідала то ў адзін, то ў другі партызанскі край буйныя карныя экспедыцыі.

Асабліва азвэрэла дзейнічалі карнікі на поўначы Віцебскай вобласці, у раёне баявых дзеянняў Першай беларускай партызанскай брыгады, якой камандаваў Мінай Шмыроў. Фашысты спалілі дашчэнту вёскі Суражскага, Гарадоцкага, Палацкага, Лепельскага і іншых раёнаў партызанскага краю, па-зверску расправіліся з не-

пакорнымі. За час акупацыі фашысцкія захопнікі толькі на тэрыторыі Віцебскай вобласці забілі і закатавалі 151 420 мясцовых жыхароў і каля 93 тысяч ваеннапалонных Савецкай Арміі.

Карнікі шырылі, як драпежныя звяры, па лясах Віцебшчыны, лавілі партызанскіх жонак, старых і дзяцей, цягнулі іх на зборныя пункты, а затым эшалонамі адпраўлялі на катаргу ў Германію. За гады акупацыі з гарадоў і вёсак Віцебшчыны было вывезена ў фашысцкую няволью 63 434 чалавекі. А там, на чужыне, у лагерах смерці, гітлераўскія каты тварылі свае нечуванна злачыствы. Яны спалівалі ў лагernes печках хворых і апухлых ад голаду палонных. Разам з дарослымі ганялі на непапулярныя катаржныя работы і малых. Забіралі

ў бацькоў дзяцей і везлі ў невядомым кірунку. Так страцілі сваіх дзяцей і вязні Майданека.

У лагерах смерці ствараліся дзіцячыя каманды, якія выконвалі самыя розныя работы. Фашысты бралі кроў у дзяцей, выкарыстоўваючы яе затым для выратавання сваіх параненых і хворых салдат. Каты ў белых халатах рабілі над малымі злачыннымі эксперыменты. Няма дзяцей загінула. Некаторыя засталіся на чужыне, у дзяцінстве назаўсёды страціўшы Радзіму.

Некаторым жа шанцавала адразу пасля вайны вярнуцца ў родныя мясціны. Радзіма-маці сагрэла і вырастала іх.

Добра ведаюць віццябляне былога кіраўніка групы Ві-

САВЕЦКІЯ СЦЯГІ НАД ВЕНЕЦЫЯЙ

У Венецыі праходзіць традыцыйная Міжнародная выстаўка сучаснага выяўленчага мастацтва—XXXIV «Віенале дзі Венецыя».

«Віенале дзі Венецыя»—гэта сутыкненні і спрэчкі розных школ і поглядаў на мастацтва нашага часу, гэта разнастайная творчасць майстроў ненадобных почыркаў, розных кантынентаў і пакаленняў.

Хто з майстроў выяўленчага мастацтва прадстаўляе Савецкі Саюз? Аб чым расказвае наша экспазіцыя?—з гэтымі пытаннямі карэспандэнт АДН Надзея Жалызнова звярнулася да генеральнага камісара савецкага павільёна мастацтвазнаўцы Эрыка Дарскага.

У памяшканні Савецкага павільёна, які пабудаваны ў Венецыі па праекце Шчусева, адбылося ўрачыстае адкрыццё экспазіцыі Савецкага Саюза. Творы скульптуры, жывапісу, графікі, якія прадстаўляюць у старажытным італьянскім горадзе мастацтва нашай шматнацыянальнай краіны, прыцягнулі ўвагу прадстаўнікоў друку многіх краін, дзеячоў культуры, мастакоў яшчэ за некалькі дзён да афіцыйнага рытуалу адкрыцця.

Каля ста работ савецкіх мастакоў і скульптараў—экспазіцыя даволі лаканічная, якой нялёгка расказаць глядачу аб той складанай, шматграннай і багатай з'яве, якой прадстаўляецца сёння мастацтва Савецкага Саюза.

Разнастайнасць стылевых пошукаў і індывідуальнасць творчай манеры, шырыня інтарэсаў мастакоў, аддзеленых адзін ад другога дзесяцігоддзямі жыцця краіны, аптымізм светаўспрыняцця і цікавасць да чалавека—гэтыя адметныя рысы савецкай экспазіцыі на «Віенале» ўпамінаюцца ўжо ў першых водгукх сусветнай прэсы на адкрыццё выстаўкі.

Цяжка рабіць вывады—выстаўка будзе працаваць да 20 кастрычніка.—рана даваць канчатковыя ацэнкі, але можна і сёння адзначыць некаторыя работы нашых майстроў, якія карыстаюцца відавочным прызнаннем у глядачоў венецыянскай «Віенале».

Упершыню удзельнічае ў «Віенале» малады беларускі мастак Міхаіл Савіцкі. Мастак вялікага і вельмі своеасаблівага таленту, чалавек складанага асабістага лёсу, у юнацтва якога ўвайшлі вайна, фронт, пекла гітлераўскіх лагераў смерці, ён і сёння, праз чварць стагоддзя пасля заканчэння вайны, не расстаецца з ваеннай тэмай у творчасці. Надзвычай цікава, эмацыянальна трансфармуе Савіцкі ў сваіх творах сюжэты ваенных гадоў, апявае гераізм і мужнасць народа, які вынес на сваіх плячах боль і цяжар вайны. Кожнай сваёй работай мастак заклікае памятаць перажытае, змагацца супраць адраджэння зданяў фашызму.

Савецкія глядачы ведаюць работы Міхаіла Савіцкага па яго ўдзеле ў вялікіх выстаўках апошніх гадоў. На Усесаюзнай юбілейнай выстаўцы 1967 года з вялікім поспехам экспанавалася яго палатна «Партызанская мадона», адзначанае п'яццю медалем Акадэміі мастацтваў СССР.

Карыстаецца папулярнасцю і другая работа мастака—«Віцебскія вароты», з якой масквічы знаёмы па выстаўцы «На варце Радзімы», прысвечанай 50-годдзю Узброеных Сіл Савецкага Саюза. Акрамя гэтых двух палатнаў, у Венецыі экспануецца новая, толькі што завершаная карціна Міхаіла Савіцкага—«Рабочыя». Гэта арыгінальна пабудаваная шматфігурная кампазіцыя, выкананая ў карычывата-залацістай гаме, вельмі сціпла на псіхалагічнай характарыстыцы, прыцягвае ўвагу шматлікіх глядачоў: мастаку ўдалося выразна і шыра расказаць аб новым, сучасным ты-

пу рабочага чалавека—інтэлектуальнага, пазбаўленага ўсялякай знешняй рыторыкі і пампэзнасці, са складаным і багатым унутраным светам.

А побач—напоеныя яркім сонцам Арменіі, гучныя, жыццядрадасныя нацюрморты Мар'ям Асламазян. Гэта мастачка—таксама дэбютант на «Віенале».

Быццам пакрытая кроплямі вільгаці маладая зеляніна пейзажаў Аркадзія Пластава (на выстаўцы прадстаўлены яго вядомыя палотны «Крыніца» і «Сонейка») экспануецца побач з трыма работамі Якава Ромаса з цыкла «Рыбакі Каспія». Гэтыя два вядомыя на сусветным мастацкім гарызонце імёны прадстаўляюць у Венецыі старэйшае пакаленне савецкага выяўленчага мастацтва.

Ажыўлена і многалюдная каля работ Аляксея Ляонава, які сёння з'яўляецца не толькі членам атрада савецкіх касманаўтаў, але і членам Саюза савецкіх мастакоў. Госці «Віенале» ўпершыню атрымліваюць магчымасць убачыць Зямлю ў такой казачнай перспектыве, у такім незвычайным ракурсе, аб якім не маглі марыць і пісьменнікі-фантасты. «Планетарнае бачанне» Аляксея Ляонава прадстаўлена трыма работамі: «Наша чароўная планета», «Касмічны ўзыход», «Хутка зямля».

Немалы поспех выпаў на долю савецкіх скульптараў. Тут побач з заслужанымі майстрамі паспяхова выступае моладзь. Напрыклад, мастак глыбока лірычнага плана—Алег Комаў, які выдатна перадае ў любым матэрыяле, няхай то бронза ці мармур, самыя тонкія інтанацыі чалавечых характараў. Глядачы ацанілі майстэрства яго кампазіцыі «Вечар. Алтайская сям'я», прыгажосць мармуровага «Жаночага торта», яго работу «Скульптар Чарноў з дачкой», прысвечаную сябру па творчасці, створаную з густам і добрай усмешкай. Упершыню на «Віенале» дэманструецца шматвяковае майстэрства грузінскай чаканкі.

Многа цікавых работ прадстаўлена і ў раздзеле графікі. Бяспрэчна, адной з самых цікавых работ аб Леніну, створаных у апошнія гады, з'яўляецца цыкл ілюстрацый мастака Дзмітрыя Бісіда да паэмы Маякоўскага «Уладзімір Ільіч Ленін». Удалыя па думцы і выкананню работы украінскага графіка Георгія Якутовіча, які ілюструе паэму Кацюбынскага «Цені забытых продкаў». Звярнуўшыся да рэвалюцыйнай тэмы, латвійскі графік Гунар Кроліс стварыў па-сапраўднаму хвалюючы эмацыянальны твор—цыкл графічных малюнкаў «Пачатак», вырашаных у скупой, лаканічнай манеры.

А гравюры Юрыя Васняцова—ілюстрацыі да рускіх народных казак—наадварот, поўныя мягкага лірызму, сапраўднай напеўнай казачнасці.

Гэта непадобнасць тэм і почыркаў не раз'ядноўвае майстроў розных пакаленняў і мастацкіх школ нашай краіны. Наадварот, яна ілюструе шматграннасць і шырыню думак, якія хвалююць сёння творчую інтэлігенцыю Савецкай краіны.

Нам хацелася б, каб канца з работ савецкіх майстроў расказала як мага больш і паўней аб СССР, аб яе цудоўных людзях. Каб тысячам людзей, якія прыходзяць у гэтыя дні на «Віенале дзі Венецыя», стала бліжэй прыгажосць душы нашай Радзімы і яе народа. Ад гэтага толькі больш моцнай і надзейнай будзе дружба народаў планеты. Іменна такім гуманным мэтам павінна служыць мастацтва XX стагоддзя.

Эрык ДАРСКІ,

галоўны эксперт мастацка-экспертнай камісіі Упраўлення выяўленчага мастацтва і аховы помнікаў Міністэрства культуры СССР.

ПОМНІК СЛАВЫ РУСКАЙ ЗБРОІ

Пры ўездзе на Кутузаўскі праспект з боку Мінскага шасэ ўздымаецца збудаванне, якое прыцягвае ўвагу кожнага арыгінальнымі формамі, стройнасцю карыфскіх калон. Гэта Трыумфальныя вароты—унікальны помнік вялікай з'явы 1812 года, які цяпер аднаўляецца.

Старажылы Масквы памятаюць Трыумфальныя вароты, якія стаялі раней ля Тварскай заставы. Яны былі пабудаваны ў 1827—1834 гадах у гонар слаўнай перамогі рускай зброі над «дванадцятую языками».

Больш ста гадоў Трыумфальныя вароты былі адной з выдатнасцей Масквы. У 1936 годзе пры рэканструкцыі плошчы ля Беларускага нахвала іх разабралі.

І вось пасля 30 гадоў помнік будзе адраджаны на новым месцы. Яно выбрана не выпадкова. Тут—«Кутузаўская хата», памятка Барадзінскай бітвы, Барадзінскай мост і іншыя помнікі Айчынай вайны 1812 года.

У бліжэйшыя дні будаўнікі павінны выканаць самыя складаныя работы—узвесці магутны дэкаратыўны карніз і завяршаючую арку атык. Затым пачнецца мантаж архітэктурна-скульптурных дэталяў. Паміж калоннай станцыі магутныя фігуры воінаў у старажытнарускай вопратцы. Над імі будзе красавіцца велізарная бронзавыя барэльефы—«Вызваленне французай», «Вызваленне Масквы». Па шырокаму фрызу аркі размясцяцца гербы 50 губерньскіх гарадоў Расіі—Смаленска, Варонежа, Таганрога, Ноўгарада, Тулы, Чарнігава і іншых. Над атыкам уздымецца на вышыню 10-павярховага дома велізарная, увянчаная лаўравым вянком статуя Перамогі на трыумфальнай калаясніцы.

Пройдзе нямнога часу, і адраджаны помнік старажытнасці пайстане ва ўсёй сваёй велічы. Ён зноў будзе нагадваць аб бессмяротных подзвігах нашых продкаў.

Д. ЗАХАРАУ.

Уладзімір ФЭДАРАУ — былы вязень Майданека. Зараз ён працуе механізатарам на Віцебшчыне.

цебскіх падпольшчыкаў, цяпер сакратара партарганізацыі станкабудаўнічага завода імя Камінтэрна Трафіма Марудавы. Але нямногія ведаюць аб тым, што гэтаму сівому чалавеку давялося перанесці ўсе жахі фашыскай няволі ў чатырох канцлагерах. Яго катавалі ў Асвенціме і Бухенвальдзе, у Доры і Берген-Бельзене як небяспечнага палітычнага злачынцу. Гэты мужны чалавек выстаяў, вярнуўся дадому і зноў стаў у баявы строй сваіх суайчыннікаў.

На тым жа заводзе працуе і рабочы-расточнік Эдуард

Сарока. На яго руцэ, як і на руцэ Марудавы, выпалены нумар 158 893. Тут жа працуе старшым тэхнолагам Уладзімір Булахаў, які значыцца ў спісе польскіх сяброў. Ён расказвае:

— Летам 1943 года фашысцыя малойчыкі схавалі нас у лясной зямлянцы каля Суража. Пратрымаўшы некаторы час за калючым дротам без вады і ежы, вывезлі затым разам з іншымі сем'ямі партызан (бацька Булахава быў тады камісарам атрада Першай беларускай брыгады) у Майданек, дзе і разлучылі з маці. Пятнаццацігадовую сястру Валянціну і трынаццацігадовага брата Мікалая павезлі на катаржныя

работы ў Лодзь. Некалькі пазней прывезлі туды і мяне, хоць мне было ўсяго пяць гадоў. Маці—Зінаіду Раманаўну з малодшымі сёстрамі адправілі ў Асвенцім. Там у яе адабралі трохгадовую Раю і самую маленькую, Галю. Ёй ішоў другі год. Пасля вайны Галю ўзяла польская жанчына, якая стала ёй другой маці. Аб лёсе Раі так да гэтага часу мы нічога не ведаем. Мікалай цяпер служыць афіцэрам у Савецкай Арміі. Валянціна працуе настаўніцай у гарадскім пасёлку Шуміліна.

Адбудаваўся, сталі больш прыгожымі, багатымі, чым да вайны, раённыя цэнтры Сураж, Гарадок, вёскі Ку-

рына, Двухполле, Кавалёва, Чырвоны Двор і многія іншыя, дзе жывуць і працуюць былыя вязні фашысцкіх лагераў смерці.

У вёсцы Максюткі Гарадоцкага раёна жыве Ганна Сукончанка. У гады вайны загінуў яе муж-партызан, а маці, бацьку, пяцігадовага сына гітлераўцы спалілі ў печы Майданека. Ганна Іванаўна паведамляе, што ў вёсцы Курына жывуць цяпер былыя вязні Майданека Е. Карпава, В. Чудакова, М. Ганчарова, М. Салдаценка і іншыя.

Марыя Васільеўна Расінская-Захаранка з пасёлка Кавалёва Віцебскага раёна, пра-

чытаўшы пісьмо з Польшчы ў газеце «Советская Белоруссия», паведаміла аб лёсе чатырнаццаці былых вязняў лагераў смерці.

Многія з тых, каго мы адшукалі, аказаліся ў Мінску, Віцебску і Оршы. В. Качанаў, напрыклад, працуе на Мінскім матарным заводзе. В. Сураўнаў—на трактарным. У Віцебску жывуць і працуюць А. Канапелька, Н. Шварнова, Е. Шварнова, Я. Сівакоў, В. Данчанка, Л. Бабуркін. На Аршанскай швейнай фабрыцы інжынерам-нармаіроўшчыкам працуе былы вязень Майданека Н. Петрачэнка.

Гэты расказ аб лёсе людзей, якія перанеслі жахі фашыскай няволі, хоццця закочыць словам з пісьма аршанскай працаўніцы, проста савецкай жанчыны Надзеі Петрачэнка: «У мяне расце сын Валодзя,—піша яна.—Яму цяпер чатыры гады, напалову менш, чым было мне, калі я знаходзілася за калючым дротам Майданека. Жывём мы дружна, шчасліва. І хоццця, каб на зямлі заўсёды быў мір, каб ні нам, ні нашым дзецям, ні будучым пакаленням не давялося спазнаць таго, што спазналі мы ў гады вайны».

А. ЛІТВІН.

Аб лёсе гэтых дзяцей дасюль нічога невядома. Злева направа: Валянцін САМСОНАУ, Святлана САЧЫЛАВА, Васіль КАЗЛОУ.

Голас Радзімы

№ 28 (1035)

«АДНО Ў ІХ ШЧАСЦЕ І АДНА ЛЮБОЎ»

Палымнае, задушэнае слова Шаўчэнка даўно стала родным на Беларусі. Янка Купала, Якуб Колас, Змітрок Бядуля, Максім Лужанін і іншыя беларускія паэты ўпершыню пачулі слова украінскага Кабзара іменна з вуснаў народа. На Украіне жылі, працавалі і вучыліся Францішак Багушэвіч, Цётка, Сяргей Палуян, Янка Журба і іншыя дзеячы беларускай культуры, а таленавіты беларускі паэт Максім Багдановіч даследаваў і палулярызаваў украінскую літаратуру, і яго артыкулы пра паэзію Тараса Шаўчэнка не страцілі свайго значэння і сёння.

У пачатку XX стагоддзя, калі ў выніку нарастання рэвалюцыйнай сітуацыі ідзе актыўнае развіццё беларускай літаратуры, зусім натуральна павышаецца цікавасць да беларускай літаратуры з боку яе суседзяў. На Украіне ў гэты час з'яўляюцца пераклады твораў Багдановіча, Цёткі, Купалы, Коласа, Ядвігіна Ш. і іншых, публікуюцца першыя водгукі на творы беларускіх пісьменнікаў, першыя рэцэнзіі, даследаванні.

Пасля Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі, калі украінцы і беларусы атрымалі магчымасць свабодна друкавацца на роднай мове, надыходзіць час росквіту нацыянальных культур, узмацняюцца іх узаемасувязі. Ва украінскіх часопісах друкуюцца пераклады твораў Андрэя Александровіча, Цішкі Гартнага, Уладзіміра Дубоўкі, Янкі Купалы, Якуба Коласа, Аркадзя Моржаўкі, Ізі Харыка, Міхаса Чарота і многіх іншых. Выходзяць і асобныя выданні—зборнік «Нова Білорусь» і «Вінок» Багдановіча.

У беларускай перыёдыцы таксама друкуюцца артыкулы пра Івана Франка, Міхайла Кацюбінскага, Паўла Тычыну. У перакладзе на беларускую мову з'яўляюцца творы І. Мікітэнкі, П. Панча, М. Рылскага, Ул. Сасюры і многіх іншых.

Літаратурныя ўзаемаадносіны ўзмацняюцца праз непасрэдныя кантакты пісьменнікаў: сустрэчы на пленумах і з'ездах, нацыянальных святах і юбіляях, творах і дэкадах літаратуры, у час сумесных творчых падарожжаў.

Узаемныя паездкі беларускіх і украінскіх пісьменнікаў пачаліся яшчэ ў 20-ыя гады. Тады і напісаў Уладзімір Сасюра цёплыя, усхваляваныя, рамантычна ўзнёслыя радкі:

**Білорусь, ты мая Білорусь,
Синьоока сестра Украіны,**

якія вось ужо сорак год з'яўляюцца паэтычным дэвізам дружбы беларускай і украінскай літаратур.

Яшчэ больш трывалай стала глыбокая духоўная аднасць савецкіх народаў, у тым ліку беларускага і украінскага, у час агульнай барацьбы і агульнай перамогі ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

Значнае месца ва украінскай паэзіі займае тэма Беларусі, вобразы яе вялікіх песняроў Янкі Купалы і Якуба Коласа. Украінскі паэт Т. Масэнка, які быў звязаны з імі не толькі творчымі інтарэсамі, а і глыбокай асабістай дружбаю, прывітаў беларускіх паэтаў цэлы шэраг сваіх вершаў.

Успамінаючы свае сустрэчы з Купалам, Масэнка пісаў у 1947 годзе:

**Цераз шляхі Дняпра, цераз Палесся далі,
Скрозь гоманы ялін у засені густой —
Я шчырай песняй шлю вітанне да Купалы,
Заўжды жывому ў памяці майй.**

«Няскораная дзяўчына з меткім аўтаматам у руках», «дзяўчына з касою русаю ў блакітным, як неба, вянку», «нястомная працаўніца» «краіна шчырых песень і чароўнай мовы» такой паўстае Беларусь ва украінскай паэзіі.

Найбольш выразна тэма Беларусі гучыць у творчасці выдатнага украінскага паэта Максіма Рылскага—песняра дружбы народаў, вялікага гуманіста. Многа разоў бываў Максім Рылскі на Беларусі. У душы і ў творчасці паэта назаўсёды захаваліся шчырыя размовы з сябрамі-пісьменнікамі, дзівосныя беларускія пейзажы. Паэт разумее, што туга па гэтым краі натхніла геніяльнага творцу «Пана Тадзуша», што іменна тут магла нарадзіцца цудоўная народная песня, што сучасная беларуская культура ствараецца ў «глыбокай пашане да культурных традыцый мінулага».

З-пад пяра Рылскага льюцца натхнёныя словы, звернутыя да братаў беларускага народа, словы, якія славяць спрадзечную дружбу двух народаў:

**Жывіце ў песні украінскай,
Край, дзе гняздзяцца жураўлі,
Краса адноўленага Мінска
І наша дружба на зямлі!**

Так піша ён пра Беларусь—краіну, якую ён добра ведаў, шчыра любіў і якая адказвала і адказвае яму любоўю і глыбокай пашанай. «Вы ведаеце самі, і я рад яшчэ раз сказаць Вам, як блізка Ваша імя,—пісаў Якуб Колас у лісце да Рылскага,—якая родная Ваша праца нам, беларусам, кроўным сябрам і суседзям».

Украінская тэма таксама займае значнае месца ў беларускай паэзіі. І тут у першую чаргу трэба назваць вершы, звязаныя з імем Кабзара.

Многія беларускія паэты пабывалі ў Каневе, ля магілы Шаўчэнка, напісалі ў яго гонар шмат цёплых слоў. Гэта вершы Максіма Танка, Петруся Броўкі, Пімена Панчанкі, Міколы Аўрамчыка і многіх іншых. Пра павагу і любоў да Шаўчэнка вельмі паэтычна сказаў Пятрусь Броўка:

**І мы з невычэрпных крыніц Кабзара
Чало асважам жывою вадою.**

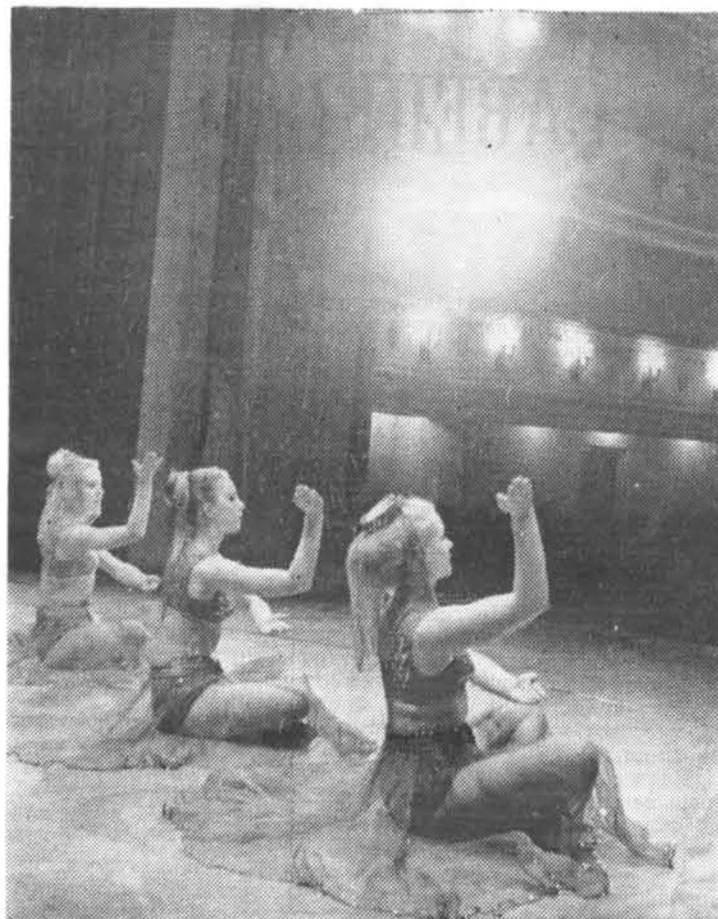
Асабліва пашыраны ў паэзіі як украінскай, так і беларускай, матывы вялікай дружбы народаў, дружбы, якая мацавалася і ў гадзіны нядолі і ў гадзіны супольнай радасці, дружбы, якая, гаворачы словамі Тычыны,

**...нібы бярозу з гор рака,
Жывіла Багушэвіча, Купалу,
Шаўчэнка, Украінку і Франка.**

Апяваючы характэрнае Дняпра, вялікай ракі, роднай тром рэспублікам—сёстрам—Расіі, Украіне, Беларусі,—Аляксей Зарыцкі так гаворыць аб іх агульным лёсе:

**І лёс сяцёр адзін, адна ў іх кроў,
Адно ў іх шчасце і адна любоў.**

Э. МАРТЫНАВА.

«Арабскі танец» выконваюць навучэнцы студыі класічнага танца Мінскага палаца культуры прафсаюзаў.

Фота М. РУБІНШТЭЙНА.

Першы—Янка Купала

Маладзечанскі райком партыі і выканком раённага Савета дэпутатаў працоўных заснавалі раённую Кнігу народнай славы.

Першым у яе занесены Янка Купала. Народнаму песняру, які нарадзіўся на Маладзечаншчыне, адведзена старонка кнігі.

У Кнігу народнай славы занесены таксама імёны акадэміка, грамадскага дзеяча, першага аўтара беларускай граматыкі Браніслава Адамавіча Тарашкевіча і яго палпечніка—намесніка старшыні Беларускай сялянска-рабочай грамады ў Заходняй Беларусі Сымона Аляксандравіча Рака-Міхайлоўскага.

* * *

Мы не можам спаць
спакойна,
Стогн удалек плыве к нам
кволя...

Гарады чужыя, сёлы
Бурьць там налет разбойны.
Воўчым правам сіл

драпежных
[Нож забойцы — гэта права]
Парушаюць незалежнасць

Суверэннае дзяржавы.
ЗША! Хай сорам вечны
Прапячэ да дна вам душу
За разбой бесчалавечны,
Што закон людскі нарушыў.
Мы В'етнаму дапаможам,
Ён не ўстане на калені...
Там грабіцель косці зложыць,
Куды нёс агонь знішчэння.
Канстанцыя БУЙЛА.

Генадзь Бураўкін

Тры старонкі з легенды

(Працяг. Пачатак у №№ 11—13, 15—17, 20—27).

— Надзя.
— Юра.
— Першыя пытанні будуць да Юры.

Надзя з нейкай палёгкай уздыхнула. Усё ж смялей будзе адказваць пасля таварыша. Можна будзе зразумець ход яго думак, улавіць яго план.

Афіцэр штосці гаварыў доўга-доўга, стукваючы па сталае пальцамі і ўважліва глядзячы на перакладчыка. Перакладчык урэшце заківаў галавой і звярнуўся да Юры:

— Пан афіцэр хоча папярэдзіць, што многае, вельмі многае з таго, пра што цябе будуць пытаць, яму вядома. Гэта вымушаная праверка тваёй шчырасці. І трэба, каб ты адказаў прама, гаварыў усё, што ведаеш.

Уступ, такі грунтоўна і падкрэслена ветліва, пачынаў з'явіцца Юра. У душу яго кралася няўпэўненасць. Што яны прыхавалі? Не можа ж быць, каб

за ветлівасцю не таілася нейкая пастка.

— Пан афіцэр хоча ведаць, дзе і калі вы бачылі партызан. Юра задумаўся. Адказаць, што не бачыў? Не павераць. Каб хадзілі па вёсках і ні разу не патрапілі на партызан—такога быць не можа...

— Месцы паўтара назад. За Усвятамі.

— За Усвятамі? — перапытаў афіцэр.—І многа?

— Не. Чалавек пяць.

— А адкуль ты ведаеш, што гэта былі партызаны?

— Мне так казалі.

— Хто?

— Сустрэўся нейкі дзядзька, сказаў, што ў вёску наехалі партызаны, і паказаў на іх.

— А ты гэтага дзядзьку запамінуў? Можаш паказаць яго, калі мы цябе павязём ва Усвяты?

У Юры загарэліся вушы. Навошта ён прыплёў дзядзьку? Здаецца, перастараўся...

— Я не ведаю... Было цёмна...

— А дзе размяшчаюцца партызаны? Дзе іхні штаб?

Юра закруціў галавой:

— Не ведаю.

— І не чуў?

— Не... Я не пытаўся.

Афіцэр зноў нешта доўга гаварыў перакладчыку. Той нават сёе-тое памячаў алоўкам у блакноціку, які выняў з кішэнні пінжака.

— Пан афіцэр сумняваецца, — нарэшце пачаў ён, — што ты сказаў усю праўду. Але ён і сам ведае, што база партызан—вёска Заналочкі, а камандуе атрадам Дз'ячоў...

Надзя ледзь не падскачыла з лаўкі. Як, яны ведаюць прозвішча камандзіра? Яны ведаюць, дзе размяшчаецца штаб брыгады? Адкуль? Няўжо нехта выдаў, няўжо сярод партызан знайшоўся здраднік?

— Пан афіцэр ведае і прозвішча камісара—Волкаў. Яму многае вядома. І ён раіць табе гаварыць усю праўду, бо хлусіць нядобра, а ты малады, і пачынаць жыццё з хлусні не прыгожа... Пан афіцэр мае спіс партызан, якімі кіруе Дз'ячоў, план усіх партызанскіх аперацый...

«А чаму ж тады дазволілі ўзарваць мост?—сам сабе ўсміхнуўся Юра.—Шыш у вас, а не план».

— І ў спісах ёсць вашы прозвішчы...

Гэта нешта новае... Праўду ён казаў ці бярэ на пушку?

— Таму пан афіцэр не хоча рабіць выгляд, што не ведае вас, і яшчэ раз просіць адказаць на пытанні, нічога не ўтойваючы... Ён хоча спытаць у Надзі, калі яна выйшла з партызанскага атрада.

Надзя задумалася. Думала яна не пра адказ. Хіба так важна, што яна скажа? Галоўнае—ці прызнаецца, што яны партызаны? Яна зірнула на Юру. Ён сядзеў спакойны і сур'ёзны... Што рабіць? Ад таго, што яна скажа, будзе або добра, або дрэнна і Юру, абодвум.

— Пан афіцэр чакае адказу.

— Я... я не выходзіла. — Надзя зірнула проста ў вочы афіцэру.—Мы не партызаны, мы сіроты...

Афіцэр усміхнуўся, сказаў нешта перакладчыку.

— Пан афіцэр вельмі спачувае вам. Але нічым дапамагчы не можа, бо ён ведае, што вы партызаны.

— Мы не партызаны. Паверце,—Надзя прыціснула рукі да грудзей.—Не партызаны мы.

— Юра таксама?

Юра нічога не аставалася, як кінуць галавою ў знак згоды.

— Што ж, у такім разе размова закончана.

Афіцэр падняўся, пачаў апранацца. Хуценька ўспягнуў на сябе кажушок і перакладчык. Мужчына ў френчы, які ўвесь гэты час сядзеў моўчкі збоку ад стала, кінуўся праводзіць іх.

Каля парога афіцэр зноў загаварыў.

— Пан афіцэр вельмі шкадуе,—растлумачыў перакладчык,—што вы аказаліся перазумнымі дзецьмі. Як бачыце, яму ад вас нічога не патрэбна. Ён усё ведае сам і хацеў проста правесці вашу чэснасць... Але пан афіцэр дае вам магчымасць памятацца, усё абдумаць і напісаць усё, што вам вядома пра партызан. Бургамістр адвядзе вас у асобны пакой, дасць паперу і алоўкі, а праз гадзіну пан афіцэр зноў зойдзе да вас.

Правёўшы гасцей ажно на ганак, мужчына ў френчы вярнуўся ўрушаны, паківаў на Надзя і Юру пальцам.

— Нядобра, нядобра, з вамі, як з людзьмі, культурна, прыгожа абыходзяцца, а вы—«не ведаем, не чулі...» Са мной нават так ветліва не размаўляюць. Шаніць трэба...

Мужчына сапраўды быў у захапленні ад допыту, ад тону гаворкі нямецкага афіцэра, ад яго спакою і дасведчанасці. Хоць бы раз павысіў голас, грукнуў кулаком па сталае. Не тое, што ў паліцы: брудная лайка, крык, пасля кожнага слова—удар.

(Працяг будзе).

ГАНЕБНЫ КРАХ БНР

[Заканчэнне. Пачатак у № 27].

Аб'ектыўныя факты, якія вымушаны былі прызнаць лідэры нацыяналістаў, сведчаць аб тым, што ў Беларусі ў нацыяналістычны рух былі ўцягнуты памешчыкі, буржуазія, частка інтэлігенцыі і сярэдняга сялянства. Удзельная вага гэтых сацыяльных груп у агульнай масе насельніцтва Беларусі была значная. Што ж датычыць рабочых, бяднейшых і пераважнай большасці сярэдніх сялян, ніжэйшых слаёў інтэлігенцыі, то яны актыўна выступалі супраць нацыяналістычнай праграмы буржуазіі і памешчыкаў. Народныя масы былі праціўнікамі захавання буйнога землеўладання і вяртання да звергнутага буржуазнага ладу, г. зн. праціўнікамі таго, што з'яўлялася краевугольным каменем праграмы і палітычнай дзейнасці нацыяналістаў. Выступаючы супраць сацыялізма, нацыяналісты адштурхоўвалі ад сябе ўсіх працоўных.

Не маючы народнай падтрымкі і абаніраючыся на такую вузкую абмежаваную сацыяльную базу, нацыяналісты ў Беларусі не маглі не пацярпець паражэння. Час поўнаасцо пацвердзіў гэты вывад.

І вось цяпер, напярэдадні паўвекавага юбілею БССР, калі беларускі народ пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі з дапамогай усіх брацкіх савецкіх народаў пабудоваў сацыялізм і ўносіць дастойны ўклад у будаўніцтва камунізма, буржуазныя нацыяналісты спрабуюць прыпісаць сабе галоўную ролю ў стварэнні беларускай дзяржаўнасці. Паводле свяржэння нацыяналістаў, абвешчанага ў ім і ў сакавіку 1918 года так званая Беларуская народная рэспубліка нібыта з'яўлялася сапраўды народнай, дэмакратычнай дзяржавай.

Тут што ні слова, то хлусня. Трэба напаміць, што спектакль з утварэннем БНР быў разыграны ва ўмовах акупацыі значнай часткі Беларусі кайзераўскай арміяй. Пад абаронай акупантаў іх памагатыя — беларускія буржуазныя нацыяналісты, абаніраючыся на рашэнні незаконнага «ўсебеларускага кангрэса», паспрабавалі ажыццявіць тое, што не ўдалося ім зрабіць да прыходу акупантаў, — адарваць Беларусь ад рэвалюцыйнай Расіі, 21 лютага 1918 года Беларуская рада стварыла буржуазна-нацыяналістычны ўрад — так званы «Народны сакратарыят». 9 сакавіка было прынята рашэнне аб стварэнні БНР, а 25 сакавіка апошняя аб'яўлена «незалежнай» дзяржавай.

Права нацыяналістычныя і колы ў барацьбе супраць Савецкай улады не спыніліся ні перад чым. Дзеля адрыву ад Расіі яны пасілі Вільгельма II далучыць «неза-

лежную» БНР да Германіі. У тэлеграме ад 25 красавіка 1918 года да германскага імператара, называючы акупантаў «вызваліцелямі», здраднікі Серада, Варонка, Скірмунт і Лёсік пасілі захапіць неакупіраваную частку Беларусі, па-халопску заяўлялі, што «толькі пад заступніцтвам Германскай дзяржавы бачыць рада добры лёс для сваёй краіны ў будучым». Калі ў 1919 годзе ў Беларусь уварваліся войскі Пінскага, нацыяналісты прапаноўвалі далучыць беларускія землі да Польшчы. Як жа пасля гэтага можна ацэньваць незлічоныя заявы нацыяналістычных лідэраў аб тым, што толькі яны з'яўляюцца абаронцамі незалежнасці Беларусі? Гэта самы сапраўдны падман народа, з інтарэсамі якога нацыяналісты ніколі не лічыліся.

Буржуазна-памешчыцкая нацыяналістычная верхавінка кідалася з боку ў бок у пошуках замежных урадаў, якія згадзіліся б прызнаць мёртванароджаную БНР. Але яе пошукі аказаліся дарэўна. Нямецкі і польскі ўрады не прызнавалі яе таму, што кожны з іх выношаваў планы далучэння Беларусі да сваёй краіны. Урады Францыі, Англіі і ЗША, дамовіўшыся аб падзеле Расіі на сферы ўплыву, пакуль не трапілі надзеі на ажыццяўленне гэтай недарэчнай ідэі і не спыніліся з прызначэннем узнікаўшых марыянетачных дзяржаў.

Непрызнаная за рубяжом, БНР тым больш не мела апоры сярод беларускага народа. Праяўляючы высокую пільнасць, ён і на гэты раз не даў сябе ашукаць. Беларускі народ пад кіраўніцтвам Камуністычнай партыі ўступіў у рашучую барацьбу з акупантамі і ўласнымі здраднікамі, якія гандлявалі беларускай зямлёй, уступіў у бітву за свабоду і незалежнасць сваёй Бацькаўшчыны.

У гарадах і буйных населеных пунктах былі створаны падпольныя балышавіцкія арганізацыі, якія вялі сярод насельніцтва палітычную работу і фарміравалі партызанскія атрады для ўзброенай барацьбы з ворагам. Да лета 1918 года партызанскі рух вырас у велізарную сілу. Буйныя партызанскія атрады дзейнічалі каля Лепеля, у в. Рудабелка Бабруйскага павета, каля в. Закуцце, с. Гладкова, м. Сухары Магілёўскага павета, у Рэчыцкім, Гомельскім, Мінскім, Барысаўскім, Ігуменскім паветах. У Полацкім паевеце партызанскія атрады аб'ядноўвалі 13 тысяч чалавек. Вынікам нарастаўшай барацьбы падпольшчыкаў і партызан было разлажэнне акупацыйнай арміі.

Урад БНР, які існаваў толькі ва ўмовах акупацыі Беларусі, даў цягу разам з замежнымі інтэрвентамі ў іх абозе, уцёк ад беларускага народа, які ніколі не прызна-

ваў БНР і яе ўрада. Кіраўнікі з БНР не рызыкнулі застацца на ачышчанай ад акупантаў зямлі сама-на-сам з беларускім народам. Парадаксальна, што «ўрад» ні аднаго дня не знаходзіўся на вызваленай зямлі. І гэта не выпадкова, бо БНР — гэта наогул не беларуская, не народная і тым больш не рэспубліка. Народжаная ў выніку здзелкі буржуазна-памешчыцкіх нацыяналістычных вярхоў з акупантамі, у затхлым асяроддзі акупацыйнага рэжыму, яна аказалася нежыццязольнай, асуджанай на гібель і з выгнаннем акупантаў памерла нікім не заўважаная. Справядлівае перамагла. Беларускі народ, які адхіліў БНР, сваёй мужнай барацьбой унёс велізарны ўклад у абарону заваёў Кастрычніка.

На вызваленай зямлі рабочыя і сяляне Беларусі пад кіраўніцтвам балышавікоў стварылі Беларускую Савецкую Сацыялістычную Рэспубліку — першую дзяржаву беларускага народа ў поўным сэнсе гэтага слова. Яе жыццёвасць заключалася ў сапраўднай народнасці. Гэта з вычарпальнай паўнатай даказана паўвекавай гісторыяй. Беларускі народ пры брацкай дапамозе ўсіх савецкіх народаў адстаяў сваю дзяржаўнасць у гады грамадзянскай вайны. Пасля перамогі над інтэрвентамі і белавардзейцамі Камуністычная партыя ўзброіла яго, як і ўсе савецкія народы, яснай праграмай будаўніцтва сацыялізма, а Савецкая ўлада адкрыла нябачныя раней крыніцы для ажыццяўлення гэтай праграмы. Самаадданай працай беларускі народ пад кіраўніцтвам КПБ пабудоваў сацыялізм. Сёння ён паспяхова працуе над рэалізацыяй вялікай праграмы будаўніцтва камунізма.

Нацыяналісты груба фальсіфікуюць гісторыю беларускага народа. Да апошняга часу яны працягваюць апашляць новую эканамічную палітыку, называючы яе палітыкай «мірнага ўрастання сацыялізма ў капіталізм». Імі ўсяляк скажаецца сацыялістычная індустрыялізацыя і калектывізацыя. Вымушаныя прызнаваць поспехі беларускага народа ў развіцці сацыялістычнай народнай гаспадаркі, яны паўтараюць ілжывыя сцвярджэнні антыкамуністаў аб нейкай «дарэчнасці» нібыта заплачанай савецкім народам за індустрыялізацыю і калектывізацыю, аб тым, што нібыта сацыялізм нічога не даў працоўным.

Апашленнем сацыялістычнай рэчаіснасці нацыяналісты паставілі сябе ў адзін шэраг з антыкамуністамі, лішні раз пацвердзілі, што яны ніколі не былі з народам, а заўсёды выступалі супраць народа ў інтарэсах рэакцыйных імперыялістычных сіл, з якімі іх аб'ядноўвае ня-

навісць да Савецкай улады, да сацыялізма і камунізма.

Паўвекавая гісторыя нашай краіны пераканаўча даказала ўсяму свету жыццёвасць і непераможнасць сацыялістычнага ладу. У гэтым цяпер ужо ніхто ў свеце не сумняваецца. Сёння СССР з'яўляецца найвялікшай прыцягальнай сілай, да якой цягнуцца народы ўсіх краін і кантынентаў, бачачы ў ім свой заўтрашні дзень.

У адзінай сям'і савецкіх народаў беларускі народ дабіўся каласальных поспехаў. Сёння БССР — рэспубліка высокаразвітай прамысловасці, буйной калгасна-саўгаснай сельскай гаспадаркі, перадавой сацыялістычнай культуры.

За гады Савецкай улады ў рэспубліцы створана шматгаліновая сучасная прамысловасць. У 1967 годзе ў рэспубліцы вырапаўвалася: электраэнергія — 10,9 мільярда кілават-гадзін, мінеральных угнаенняў — 3 389 тысяч тон, металарэзных станкоў — 25 400 штук, аўтамабіляў грузавых — 26 100 штук, трактараў — 78 300 штук, цэменту — 1 882 тысячы тон, тэлевізараў — 353 700 штук, абутку скуранага — 32 400 тысяч пар, м'яса — 309 тысяч тон, масла — 57 500 тон, малака — 536 тысяч тон і шмат іншай прадукцыі. У апошнія гады ў рэспубліцы хутка развіваюцца нафтавая, хімічная, прыборабудавальная і шмат іншых галін прамысловасці. На карце Беларусі з'явіліся новыя гарады: Светлагорск, Салігорск, Наваполацк, Жодзіна і іншыя буйныя прамысловыя цэнтры.

Паспяхова развіваецца сацыялістычная сельская гаспадарка. Ліквідаваўшы апошні эксплуатацыйны клас, калектывізацыя назаўсёды пазбавіла працоўнае сялянства ад кулацкай кабалы, голаду і галечы, адкрыла яму шырокі прасцяг да заможнага жыцця. У 1967 годзе ў калгасах і саўгасах працавала 60 тысяч трактараў, 45 тысяч аўтамабіляў, звыш 15 тысяч збожжавых камбайнаў, 110 тысяч электрарухавікоў і шмат іншай тэхнікі. Вынікам павышэння ўзроўню механізацыі і ўкаранення дасягненняў агрэхнічнай навукі з'яўляецца рост прадукцыйнасці сельскай гаспадаркі. У мінулым годзе было сабрано 3 217 тысяч тон збожжа, 1 237 тысяч тон цукровых буракоў, 104 900 тон ільновалакна, 13 432 тысячы тон бульбы, шмат агародніны, фруктаў і іншых прадуктаў.

Няспынны рост сацыялістычнай народнай гаспадаркі з'яўляецца трывалай базай павышэння матэрыяльнага дабрабыту і культурнага ўзроўню народа. Паводле даных за мінулы год, апрача росту зарплаты, насельніцтва рэспублікі атрымала з грамадскіх фондаў спажывання звыш 1,5 мільярда рублёў.

У рэспубліцы ў вялікіх маштабах вядзецца жыллёвае і культурна-бытавое будаўніцтва.

Шпаркімі тэмпамі развіваецца культура. У 1967 годзе ў рэспубліцы навучалася звыш 2 640 тысяч чалавек, у тым ліку 1 799 тысяч чалавек — у агульнаадукацыйных школах усіх відаў, 125 тысяч чалавек — у вышэйшых навучальных установах, 138 тысяч чалавек — у сярэдніх спецыяльных навучальных установах. У навуковых і вышэйшых навучальных установах працуе каля 18 тысяч навуковых работнікаў.

Бурна развіваюцца мастацтва і літаратура. Письменнікі, кампазітары, мастакі, работнікі тэатраў і кіно стварылі шмат добрых твораў, якія адлюстроўваюць баявыя і працоўныя подзвігі свайго народа.

Такі гіганцкі крок па шляху сацыяльнага прагрэсу магчымы толькі ва ўмовах сацыялізма. Буржуазны лад па сваёй прыродзе не можа гэтага зрабіць. Яго дэвіз — прыгнечанне, разбэшчванне чалавека. Беспрасветная цемрадзь — такая перспектыва большасці людзей ва ўмовах буржуазнага грамадства.

Для савецкага народа ўсё гэта — даўно пройдзены этап. Кастрычніцкая рэвалюцыя стварыла неабмежаваныя магчымасці для палітычнага, эканамічнага і духоўнага развіцця чалавечлага грамадства. Кастрычніцкая рэвалюцыя блізка і дарагая кожнаму савецкаму чалавеку.

Беларускі народ пільна ахоўвае заваёвы Вялікага Кастрычніка. У гады Вялікай Айчыннай вайны на часова акупіраванай тэрыторыі разгарэўся магутны пакар усенароднай барацьбы супраць нямецка-фашысцкіх захопнікаў. Больш як паўмільёна акупантаў і іх паслугачоў знайшлі сваю гібель на беларускай зямлі ад рук партызан і падпольшчыкаў. Усенародная вайна супраць акупантаў — гэта гераічны подзвіг беларускага народа, кіруемага Камуністычнай партыяй. Такі подзвіг можа зрабіць толькі сапраўды свабодны народ. У святле гэтага грош цена нацыяналістычным выдумкам супраць савецкага ладу.

Беларускі народ ідзе насустрач 50-годдзю БССР і Кампартыі Беларусі ў абстаноўцы маральна-палітычнага аднаўлення, у атмасферы высокага працоўнага ўздыму. Натхнёныя рашэннямі XXIII з'езду КПСС рабочыя, калгаснікі, савецкая інтэлігенцыя рэспублікі пад кіраўніцтвам КПБ самаадданна працуюць у народнай гаспадарцы, на фронце культурнага будаўніцтва, уносячы свой вялікі ўклад у будаўніцтва светлай будучыні — камунізма.

І. ІГНАЦЕНКА,
доктар гістарычных навук, прафесар.

РЫХТУЮЦА НАСТАЎНІКІ РУСКАЙ МОВЫ

У вышэйшых навучальных установах Індыі пачаліся канікулы. Студэнты раз'ехаліся па родных мясцінах, на практыку. Гэтымі днямі ў Мінск на кароткі адпачынак вярнуліся выкладчыкі Беларускага ўніверсітэта М. Паўленка, Т. Ліпніцкая і Д. Будай, якія працуюць у Індыі.

«У Індыі, як і ў многіх іншых краінах, цікавасць да рускай мовы вельмі вялікая, — расказвае дацэнт М. Паўленка. — У 1965 годзе па дагаворанасці паміж урадамі нашых краін у Дэлі былі створаны Інстытут рускіх даследаванняў. Гэта навучальная ўстанова, дзе рыхтуюцца настаўнікі рускай мовы для індыйскіх школ, а таксама перакладчыкі. Звыш дваццаці псаліцоў Савецкага Саюза перадаюць свае веды студэнтам.

Спецыялісты і навучэнцы высока ацэньваюць нашу, савецкую, метадыку выкладання, задаволены зместам лекцый, практычнымі заняткамі.

Індыйская грамадскасць станоўча аднеслася да штомесячнага часопіса «Руская мова», які выпускаецца савецкімі выкладчыкамі інстытута. У ім я вяду з нумара ў нумар раздзел «У свеце рускіх слоў і злучэнняў». Часопіс выдаецца на англійскай мове і карыстаецца вялікім попытам не толькі сярод студэнтаў. Мне як члену рэдкалегіі часта даводзіцца атрымліваць ад выкладчыкаў Індыі прапановы друкаваць больш матэрыялаў па метадыцы выкладання рускай мовы, артыкулы аб яе багацці і характэве. Мы імкнемся задаволіць іх просьбы».

ДРЭВЫ ПАМІРАЮЦЬ СТОЯЧЫ

...Апусцішы рукі на калені, ён закончыў словамі:

— Вось і ўсё.

І, нібы жадаючы падкрэсліць значэнне сваіх слоў, паўтарыў:

— Вось і ўсё.

Гэта было далёка не ўсё, але пра астатняе мы даведліся пазней—ад іншых. Бо Валерый Сямёнаў, непасрэдна ўдзельнік трагедыі, гаварыў толькі пра свайго мужа—нага друга і прыяцеля. Пра сябе—ні слова. Уласная асоба яму здавалася такой малапрыкметнай, што спыняцца на ёй ён лічыў залішнім.

А ўспаміны пра той студзеньскі дзень, калі яны разам з машыністам Уладзімірам Яцкевічам апошні раз падняліся ў свой цяплавоз,— успаміны гэтыя не з такіх, пра якія можна многа гаварыць. Пра іх лепей думаць—моўчкі. Бо толькі маўчанне варта гэтых успамінаў. Словы маюць тую асаблівую ўласцівасць, што імі не заўсёды можна выказаць пачуцці з самай глыбіні душы. Для сапраўднай глыбіні і сілы ўспамінаў прыдатна толькі маўчанне.

Таму Валерый Сямёнаў маўчаў—светлавалосы, сінявокі, вельмі яшчэ малады, нягледзячы на свае трыццаць год, на свой вопыт памочніка машыніста, на ўдзел у многіх рэйсах.

Прыўзняўшы галаву, ён усміхнуўся. Мужчыне слёзы не да твару.

...Не ўсе паязды маюць сваё імя. Часам іх азначаюць толькі сухімі лічбамі. Але пасажырскі поезд Мінск—Талін, які адыходзіць у шэсць гадзін пяцьдзесят мінут, носіць прыгожае імя «Чайка».

Раніцай таго незабыўнага дня стаяла сапраўды студзеньскае надвор'е. Сцюдзёны вечер кідаў у твар тысячы сухіх калючых сняжынак, завіруха ўзнялася такая, што ў двух кроках не было відаць свету. Людзі паспешліва заходзілі ў вагоны, абівалі снег з паліто, шапак-вушанак, хукалі ў далоні, тупалі нагамі, абы скарыць сагрэцца.

Якім прыемным цяплом і ўтульнасцю сустракаў іх поезд. А за акном вагона—белая навіс зледзянелага снегу і густая, непраглядная цемра.

«Чайка» адыходзіла са станцыі мінута ў мінута.

У кабіне цяплавоза гаспадарылі двое: машыніст Уладзімір Яцкевіч і яго памочнік Валерый Сямёнаў. А ў вагонах гутарылі, смяліся, драмалі многія-многія людзі.

Клара ХОРВАТАВА

У славацкім часопісе «Свет сацыялізма» ёсць рубрыка «Надзвычайныя здарэнні ў жыцці нашых сучаснікаў». У нарысах, якія друкуюцца пад гэтай рубрыкай, раскажваецца пра мужнасць і адвагу, кемлівасць і знаходлівасць, узаемадапамогу і самаахварнасць людзей краін сацыялізма, дзе адным з асноўных з'яўляецца закон: «Чалавек чалавеку—сябра, таварыш і брат». Адзін з гэтых нарысаў прысвечаны подзвігу беларускага машыніста Уладзіміра Яцкевіча і яго памочніка Валерыя Сямёнава.

Двое на паравозе гаварылі мала—не было калі, непагода прымушала напружваць усю сваю ўвагу.

З дому яны адышлі, як звычайна. Уладзімір Яцкевіч па прывычцы паправіў коўдры ва ўсіх чатырох дзяцей, якія ў гэтую раннюю часіну яшчэ спалі моцным сном, пацалаваў жонку ў лоб і выйшаў. Валерый Сямёнаў нават не пацалаваў жонкі—яна спала і ён не хацеў будзіць. Ёй трэба цяпер болей адпачываць, бо ў іх неўзабаве будзе дзіцятка, урач сказаў, што можа праз тыдзень два... Толькі каб усё добра было... Гэта першае, а кажуць, што з першым прыходзіцца найцяжэй...

Але пра такія рэчы мужчыны не гавораць.

Праца ішла гладка, рэйс адбываўся нармальна.

Гадзін у восем нібыта пачало крыху віднець. Густая цемра змянілася шэрым святанкам, неба трошкі пасвятлела, хоць завіруха мяла па-ранейшаму.

Яцкевіч са сваёй кабіны ўважліва глядзеў наперад. Сямёнаў заняўся машынай часткай.

Усё адбылося літаральна ў адно імгненне.

Поезд імчаў са скорасцю кіламетраў у дзевяноста. І раптам Яцкевіч напружыў зрок: на іх лініі стаялі тры таварныя вагоны. Няўжо гэта так? Ці ён проста недабачыў у завірусе?

Яны стаялі пакінутыя, без сігнальных агнёў—адарваліся ад таварнага пезда, які прайшоў тут перад «Чайкай».

З шэрага досвітку яны выплывалі, нібы панурыя, грозныя, смертаносныя прывіды. Іх аддзяляла ад пезда чатырыста метраў. Што гэта пры такой скорасці, што?! А ў пеезде столькі людзей! Яны нічога не ведаюць, усміхаюцца, размаўляюць, ходзяць, спяць... Жывыя людзі!

Яцкевіч адразу ўсведаміў небяспеку, але з той жа сілай ён усведаміў і пачуццё адказнасці. Без панікі! Без страху! Не было калі думаць пра сябе, пра свой ратунак.

Тармазы! З ўсёй сілы ён пачаў тармазіць.

Як хутка мінае секунда, чалавек нават не заўважыць, як яна прамільгне, але бываюць такія жыццёвыя сітуацыі, калі секунда можа стаць бясконцай, вечнай. Не толькі секунда, а долі секунды цягнуцца зараз гадамі...

Але скорасць пезда змяняецца! Хоць не так адразу, але ўсё ж... Шэсцьдзесят, пяцьдзесят, сорок кіламетраў. Пры такой скорасці можна саскочыць з паравоза, і ты выратаваны! Але што будзе з пеездам, з людзьмі ў ім?!

Што можна яшчэ зрабіць, каб зменшыць скорасць, што? Ага, пясочніцы! Хоць невялікая, але ўсё ж яшчэ адна магчымасць не дапусціць катастрофы. Яцкевіч націскае кнопку, цісне яе з усёй сілы, пад колы сыпнецца пясок. Скорасць змяняецца яшчэ на нейкія кіламетры... Кнопка і рэйкі—толькі яны адны паліваюць увагу машыніста.

Калі стукнулі дзверы і ў кабіну вярнуўся Валерый Сямёнаў, Яцкевіч нават не павярнуў галавы, не сказаў ні слова—ён, як і раней, стаяў выпрастаўшыся, і па твары яго нельга было ўгадаць, што рабілася ў яго душы. І ўсё ж Валерый адчуў нейкую няпэўную трывогу, небяспеку. Ён адышоў усяго на дзве-тры мінуты, каб пераканацца, ці ў парадку агрегат, але і там пачуў, як рэзка бухнулі рычагі тармазоў. Што здарылася?

Валерый зірнуў туды, куды пільна ўглядаўся Яцкевіч, і таксама зразумеў небяспеку.

— Дызель!—толькі крыкнуў Валерый і кінуўся назад, да машыны, дзе быў аварыйны пульт. Ён прамачыў міма дзвярэй, якія маглі быць дарогай да паратунку.

Выскачыць! Выскачыць?

Не, пра гэта не падумаў ніводзін з іх. Трэба папярэдзіць пажар, яго ніяк нельга дапусціць, трэба паспець! Валерый павінен паспець, дабегчы да распаленага дызельнага матара. На бягу ён яшчэ азірнуўся, і яму здалася, што вагоны ўжо зусім блізка, проста перад вачыма, хоць

ты адштурхні іх рукамі. Каб жа можна было—выцягнуць рукі, моцныя, маладыя рукі і, напружыўшы ўсю сваю сілу, затрымаць удар, сцішыць яго, бо ў пеезде людзі, многа людзей...

А пасажыры, нічога не падазраючы, сядзелі спакойна, яны, праўда, адчулі штуршок пры тармажэнні, але ў паяздах такое здараецца, хто тут будзе звяртаць на гэта асаблівую ўвагу? Вясельны і сонныя, гаваркія і маўклівыя—пасажыры, жывыя людзі...

Валерый усім цэлам сваім адчуў немінучую, бліскую небяспеку і не думаў ужо ні аб чым, толькі аб паратунку—не для сябе, а для гэтых спакойных, бесклапотных людзей у вагонах.

Ён падскачыў да аварыйнага пульту, і тут нешта загрукатала, забразгала, і яго з усёй сілы кінула ўперад...

Ён яшчэ здолеў узяць галаву—пажар не ўспыхнуў. Потым была ўжо толькі цішыня, глыбокая, як заўсёды ў хвіліну няшчасця.

У бясконцыя, але вельмі кароткія секунды два чалавекі паспелі зрабіць усё, што было ў чалавечых сілах—для выратавання іншых.

Валерый адчуў вільгаць на твары, нешта цякло па шчоках, ён аблізаў вусны—непрыемны, саладкаваты смак. Ён яшчэ быў у прытомнасці, але сілы пакідалі яго, нібы здалёку даносіўся да яго шум і гоман галасоў вакол. Нейчыя рукі паднялі яго і панеслі.

Гаворка людзей чулася як аднастайны глухі шум. Што яны гавораць, што гавораць?!

— Машыніст загінуў.

І Валерый страціў прытомнасць.

Скорасць удалося знізіць аж да дваццаці пяці кіламетраў. Поезд не сышоў з рэек, не загарэўся. Ні з кім нічога не здарылася.

Толькі памочнік машыніста Сямёнаў ляжаў цяжка паранены.

Толькі машыніст Яцкевіч загінуў.

Ён загінуў стоячы, як дрэвы, зрабіўшы ўсё, што было можна. Болей не ўдалося. За кароценькія імгненні ён запаволіў бег пезда на семдзесят кіламетраў.

Калі хто-небудзь з вас будзе ехаць з Мінска ў Талін і непадалёк ад Маладзечна пачуе гук паравознай сірэны, ведайце: гэта машыніст вітае свайго мёртвага друга.

Вітае яго стоячы.

Пераклаў са славацкай мовы А. МАЖЭЙКА.

Нясвіжскі санаторый.

ДЗЕСЯЦЬ ТАМОУ ПРА ВІНАГРАД

Усесаюзны навукова-даследчы інстытут вінаводства і вінаградарства Магарач (Ялта) завяршае выданне капітальнай 10-томнай працы «Ампелаграфія СССР». Падрыхтаваны да друку заключныя даведаны том падводзіць вынікі шматгадовай працы па збору і сістэматызацыі ведаў аб вырошчваемых у нашай краіне гатунках вінаграду.

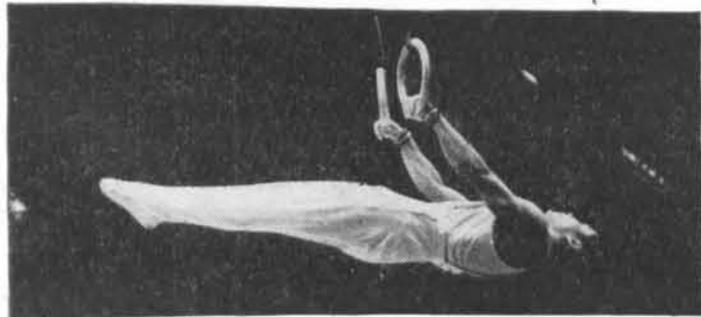
Матэрыялы для зборніка былі прадстаўлены не толькі савецкімі, але і зарубежнымі вучонымі. Разам з унікальнай працай па гатункаводству падрыхтаваны да друку Атлас акварэльных малюнкаў і каляровых фатаграфій гронак вінаграду, які вырошчваецца ў СССР, з анаталыямі на рускай і французскай мовах.

САМЫ ВЯЛКІ КРЫШТАЛЬ ТАПАЗУ

На Калынскім месцанараджэнні каштоўных каменных паблізу ад Жытоміра знойдзены крышталі тапазу вагой у 117 кілаграмаў. У свой час вядомы савецкі геолог А. Ферсман знайшоў на Урале крышталі тапазу, які важыў 30 кілаграмаў, і гэта было вялікай рэдкасцю. Пазней былі знойдзены крышталі да 50—70 кілаграмаў—самыя буйныя ў свеце. А тут 117 кілаграмаў! Ні ў адным мінералагічным музеі свету няма такога ювелірнага камяня-гіганта.

СПОРТ

У Мінску праходзіў чэмпіянат дружалюбных армій па спартыўнай гімнастыцы. Унізе—выступае СІН ХЫН ДО (КНР).

Абсалютная чэмпіёнка Ларыса РЫЖЭНКА.

ГУЛЯЕ ЗБОРНАЯ СЯМ'І

Гэта быў незвычайны футбольны матч—зборнай камандзе Беларускага політэхнічнага інстытута процістаялі адзінаццаць ігракоў, звязаных самым цесным сваяцтвам. Шасцёра з іх—родныя браты. Афіша абвясціла: БПІ—сям'я Глеб.

У 1952 годзе студэнт механіка-тэхналагічнага факультэта Леанід Глеб стаў членам зборнай футбольнай каманды Мінскага політэхнічнага інстытута. З таго часу ні разу спартсмен-політэхнік не выходзілі на поле без Глеба. Леанід перадаў эстафету брату, той яшчэ аднаму брату, Пяцёра Глебаў пасляхова скончылі механіка-тэхналагічны факультэт інстытута. Шосты—Анатоль—займаецца на трэцім курсе.

Першая палавіна матча склалася няўдала для зборнай сям'і. Яна прапусціла тры галы. Але пасля перапынку Глебы правялі ў вароты зборнай інстытута чатыры мячы. Канчатковы вынік—6:4 у карысць студэнтаў.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77

ТЭЛЕФОНЫ:

6-19-31, 6-97-92, 6-18-88, 3-15-18